

ЎЗБЕКISTОН RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

ЎЗБЕКISTОН RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOILANISH VAZIRLIGI

ИЖТИМОЙ СОҶАНИ
МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ КОНТЕКСТИДА
ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ:
МУАММО ВА ИСТИҚБОЛЛАР
РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

МАТЕРИАЛЛАРИ

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ПЕДАГОГИКА КАФЕДРАСИ**

**“ИЖТИМОЙ СОҲАНИ МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ
КОНТЕКСТИДА ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ
ТАРАҚҚИЁТИ: МУАММО ВА ИСТИҚБОЛЛАР”**

Республика илмий-амалий анжумани

МАТЕРИАЛЛАРИ

2021 йил 28 май

БУХОРО

1. Sportchilarga turli xil mashg'ulotlar ўtkazishda har donm individual xususiyatlarini, intellektual qayta ishlash darajasini va asab barqarorligini va tipologik xususiyatlarini hisobga olish kerak.

2. Sportchi talabalarining internal, eksterنال характер хусусиялари ва психологик муҳофазани шакллантириш орқали уларнинг фаолият самарадорлигига эришиши мумкин. Sportchilardaги психологик муҳофаза омиллари ўзига хос ижтимоий-психологик тузилмага эга бўлган шахс типлари, шахс хусусиятлари ҳамда “ҳиссий барқарорлик”, “қатъиятлилик”, “хотиржамлик”, “муваффақиятга эришиш” компонентларига боғлиқ ҳолда намоён этилади ва ривожланади.

3. Sportchilar фаолиятида намоён бўлувчи “ҳиссий барқарорлик”, “қатъиятлилик”, “хотиржамлик”, “муваффақиятга эришиш” каби омиллар психологик муҳофаза кўрсаткичларининг барқарор ва изчил тарзда ривожланишини таъминлашга хизмат қилади.

4. Sportchilarning психологик муҳофазасига мўлжалланган психотренинг дастурини қўллаш орқали, уларда руҳий зўриқшни оддини олинч, эмоционал барқарорлик, қатъиятлилик, хотиржамлик билан боғлиқ ижтимоий-психологик омилларни ривожлантиради. Бу эса, спортчиларда психологик муҳофаза жараёнининг бутунги кундаги айрим долзарб жиҳатлари, муаммолари ва унинг ечимлари ҳақида уйлашга, фикр мулоҳаза юритишга ва келажақдаги муҳим вазифаларини белгилаб олишга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Абдурасулов Р.А. Ўқувчи шахсини шакллантиришда спорт машг'улотларининг ўрни. Монография. – Т.: Фан ва технология, 2013. – 204 б.

2. Гаппаров З.Г. Спортивная психология. – Т., 2009. – 544 б.

3. Газиева Ф.Э. Спортеда гуруҳий жишлик шаклланиши ва ривожланишининг ижтимоий-психологик хусусиятлари. Психология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун тайёрланган диссертация автореферати. –Т., 2019. – 55 б.

MAKTABGACHA YOSHDA GI BOLALARDA BAG'RIKENGLIKNI SHAKLLANTIRISH

Go'zal Qurbonova

BuxDU I-bosqich tayanch doktranti

Annatsiya: Bag'rikenglikni ijtimoiy hayotning barcha faol ishtirokchilari uchun ajralmas talab va yirik ijtimoiy guruhlar (millatlar, davlatlar) o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solish, ularning tinch-totuv yashashini ta'minlovchi vosita sifatida ko'rish mumkin.

Аннотация: Толерантность является неотъемлемым требованием всех активных участников общественной жизни и может рассматриваться как средство регулирования отношений между большими социальными группами (нациями, государствами), обеспечения их мирного сосуществования.

Annotation: Tolerance is an inalienable requirement for all active participants in social life and can be seen as a means of regulating relations between large social groups (nations, states), ensuring their peaceful coexistence.

Kalit so'zlar: Gender, tolerantlik, zamonaviy, maktabgacha yoshdagi bolalar, jismoniy, ma'daniy an'analar.

Ключевые слова: гендер, толерантность, современные, дошкольники, физические, культурные традиции.

Keywords: Gender, tolerance, modern, preschool children, physical, cultural traditions.

Bugungi yangi O'zbekiston sharoitida yangicha demokratik tamoyillar, dunyoqarashni qayta qurish jarayonlari sifat o'zgarishini keltirib chiqardi. Hozirgi vaqtda jamiyatning rivojlanishidagi yangi bosqichga asos bo'la oladigan umuminsoniy qadriyatni izlash zarurati mavjud bo'lib, uning muhim xususiyatlari globallasuv, universallik, multikulturalizm, sanoat paradigmasining axborotga o'zgarishiga asos solindi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, bag'rikenglik g'oyasi bugungi kunda nafaqat qadriyatlarning biriga, balki ular bilan ishlash qoidasiga aylanib borayotgan asosiy xarakterga ega bo'lib, har qanday milliy madaniyatga nisbatan universal boyliklardan foydalanishga imkon beradi.

Aksariyat olimlar bag'rikenglikni demokratik qadriyatlar tizimining muhim elementi, turli xil ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirning maqbul mexanizmi va insonparvar jamiyatni shakllantirishning asosiy sharti sifatida tan olish zarurligini asosladilar (V.A. Tishkov, M.P. Mchedlov, P.V. Stepanov, P.F., Komogorov, R.R. Valitova, V.M. Zolotuxin, N.V. Kruglova, E.V. Magomedova, V.A. Lektorskiy, G. Akramova, Z. Rashidova va bosh.).

Bag'rikenglik g'oyasini tarqatish va ushbu integral shaxsiy ta'limni tarbiyalash uchun zarur siyosiy, ijtimoiy va pedagogik sharoitlarni yaratishning ahamiyati xalqaro va davlat darajasidagi me'yoriy hujjatlar va deklaratsiyalarda asoslanadi.

Jismoniy, hissiy, zo'ravonlik, tajovuzkorlik, irqchilik, kamsitish xatti-harakatlari ijtimoiy voqealarning odatiy ko'rinishiga aylanganida, bag'rikenglik tarbiyasi muammosi jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida ayniqsa dolzarb bo'lib qolmoqda. Ushbu hodisalarga qarshi kurashning kuchli usullari mohiyatan taktik xususiyatga ega, strategik jihatdan esa inson jamoalarining ruhiy nomuvofiqligi sabablarini tahlil qilish zarur. Faqat shu asosda qarama-qarshilik jarayonlarini oldini olishning samarali vositalarini topish mumkin, shu jumladan, eng yuqori qiymatga yo'naltirilgan ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lgan ta'lim sohasi imkoniyatlaridan foydalanish, deydi B.S. Gershunskiy, bag'rikenglik tarbiyasi bo'lishi kerak. Tolerantlikni shakllantirishning dolzarbligi, shuningdek, bag'rikenglik qadriyat sifatida zamonaviy yoshlarning shaxsiy qadriyatlari tarkibida ustun emasligi bilan isbotlangan. Yoshlarning ongida boshqalarni tan olish va qabul qilishning faol pozitsiyasi sifatida emas, balki boshqa odamga nisbatan xayrixohlik - passiv munosabat sifatida bag'rikenglik g'oyasi mavjud.

Biroq, B.S.Gershunskiyning fikriga ko'ra, bag'rikenglik tarbiyasi muammosiga ta'lim va tarbiya faoliyatining barcha darajalarida hali ham yetarlicha e'tibor berilmayapti: ta'lim falsafasida, fanlararo va o'quv-pedagogik nazariyalarda, strategik va siyosiy ma'rifat ta'limlarida va kundalik o'qitishda mashq qilish. G.M. Shelamova ta'kidlaganidek, bag'rikenglikni o'rganish falsafiy (P.P. Valitova, D.V. Zinoviyev, V.M.Zolotuxin, V.A.Lektorskiy, M.P. Mxedlov) da bag'rikenglikning o'rni haqidagi asosiy qoidalarni ochib berishda orqada qolmoqda.

Binobarin, bag'rikenglikni zamonaviy sivilizatsiyaning umumiy qadriyat sifatida tan olish, uning ahamiyatini falsafiy va huquqiy jihatlar bilan asoslash va yosh avlodga ushbu integral shaxsiy ta'limni tarbiyalash muammosining yetarli darajada rivojlanmasligi o'rtasida ziddiyat paydo bo'ladi. Zamonaviy sivilizatsiyaning globallashuvi nafaqat bag'rikenglikni umuminsoniy qadriyat sifatida tan olishni, balki bag'rikenglikning universalligini ham talab qiladi.

Shuning uchun bag'rikenglik nafaqat diniy sohani, balki jamiyatning deyarli barcha sohalarini qamrab olishi va siyosiy, etnik, gender, ijtimoiy-madaniy, shaxsiy bag'rikenglik sifatida amalga oshirilishi kerak (L.I.Skvortsov, R.R. Valitova, G.M. Shelamova). Erkaklar va ayollar eng vakillik qiluvchi ijtimoiy guruhlarga bo'lishiga qaramay, etnik, diniy va shaxslararo bag'rikenglikdan farqli o'laroq, gender tolerantligini shakllantirish muammosi deyarli ishlab chiqilmagan.

Normativ hujjatlarda ta'kidlanganidek, bag'rikenglikni integral shaxsiy sifat sifatida shakllantirish ta'limning barcha darajalarida amalga oshirilishi kerak, ammo aksariyat tadqiqotlar maktab o'quvchilari va o'rta va oliy o'quv yurtlari talabalari o'rtasida bag'rikenglikni shakllantirishga bag'ishlangan (P.F. Komogorov), M.A. Perepelitsyna, V. Glebkin, O.B. Skriabin, G.U.Soldatova va boshqalar). Maktabgacha yoshda bola madaniyatining asoslari yaratilganligi, bag'rikenglik mexanizmlari shakllanganligi sababli, ushbu yoshni ushbu integral shaxsiy ta'limni shakllantirishning sezgir davri deb hisoblash o'rinni ko'rinadi.

Binobarin, maktabgacha yoshdagi bolalarda bag'rikenglikni shakllantirish uchun zarur shart-sharoitlarning mavjudligi, uni bolaning ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichi sifatida bir qator dasturlarga kiritilishi va nazariy-amaliy tadqiqotlarning yetarli bo'lmaganligi o'rtasida ziddiyat mavjud. Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender bag'rikengligini shakllantirishni nazariy asoslash va izlashdan iborat bo'lgan bu integral shaxsiy ta'limning alohida muammosi sifatida qaraladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Birlashgan Millatlar tashkiloti Bosh Assambleyasining 75-sessiyasidagi nutqi// Xlq so'zi-2020. 24-sentabr № 202.
2. O'zbekiston milliy endiklopediyasi. – Toshkent: Davlat nashriyoti 2001 – 2006
3. Иванова Л.М. Формирование толерантности в системе современного менталитета учащихся старшего школьного возраста: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01 / Якут. гос. ун-т им. М.К. Аммосова. – Якутск, 2003. – 18 с.
4. Ильин, Е. П. Пол и гендер / Е. П. Ильин. – Санкт-Петербург: Питер, 2010. – 688 с.
5. Рўзиева Д.И. Ёшларда толерантлик фазилатларини шакллантириш – педагогиканинг долзарб муаммоси сифатида // The culture of tolerance in the context of globalization: methodology of research, reality and prospect: materials of the international scientific conference on May 13–14, 2014. – Prague: Vědecko vydavatelské centrum «Sociosféra-CZ». – 240 p.
6. Karimova E. O'zbek tolerantligining o'ziga xos xususiyatlari: o'quv qo'llanma. - T.: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. – 64 b.
7. Кошифий Ахлоки Мухсиний. 20-60б. - Б. 77.
8. Шомий Низомиддин. Зафарнома. – Т. : Ўзбекистон, 1996.

Шарипова Ш. Бошланғич синфда маъхум маъноли тушунчаларни ўқитишнинг ўзига хос хусусиятлари	63
L. S. Elibayeva, I. B. Farmonova. Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni shakllantirishning innovatsion yo'llari.....	64
3-ШҶББ. КРЕДИТ-МОДУЛ ТИЗИМИ АСОСИДА ПЕДАГОГИК КАДРЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ	
M. Sh. Xojiyeva. TEXNOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA MODULLI-KREDIT TIZIMNING MONIYATI VA ANAMGIYATI MAVZUSINI YORITISHNING NAZARIGY MASALALARI.....	66
H. H. Muxaeva, H. A. Muxaeva. ОСНОВЫ КРЕДИТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ.....	69
Ф. Х. Рамазонова. ТЕХНОЛОГИК ЁНДАШУВ АСОСИДА МОДУЛЛИ-КРЕДИТ ТИЗИМИНИНГ МОХИЯТИ ВА АҲАМИЯТИ	70
O' U. Qurbonova. PEDAGOGIK BAHOLASH, UNING TA'LIM-TARBIYA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	72
H. H. Muxaeva, S. A. Ixromova. НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ.....	75
4-ШҶББ. МИЛЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ ВА ТАРАККИЪТ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ	
A. H. Nusratov. XVI АСР БУХОРО ХОНЛИГИДАГИ ПЕДАГОГИК ФИКРЛАР МАЗМУНИНИ ЁРИТИШДА “ПОШШОХОЖА” ПЕДАГОГИК КАРАШЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ	78
H. Ж. Бобомуродова. СОБЛЮДЕНИЕ ОПТИМАЛЬНОГО РЕЖИМА ПИТАНИЯ ВАЖНЫЙ ФАКТОР ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ	80
G. V. Izbullayeva. DIDAKTIK ASARLARDA NO'SHIRAVON ODILLIK TIMSOLI SIFATIDA	85
J. T. Karimov, B. J. Umarov. “ABDURAUF FITRATNING MA'RIFIY - PEDAGOGIK QARASHLARI” MAVZUSINI O'QITISHDA INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI	88
У. И. Махкамов, М. Маликова. ТАРБИЯ ИШЛАРИ ЖАРАЁНИДА СИНФ РАҲБАРНИНГ ФУНКЦИЯЛАРИ	89
D. M. Ismoilova, D. Olimjonova. ЖАМОАНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕТОДИКАСИ ВА ЖАМОАДА ШАХСНИ ШАКЛЛАНТИРИШ	92
D. I. Tosheva, A. U. Salimova. TA'LIM SOHASIDA MA'LAKALI KADRLARNI TAYYORLASHDA MANAVIY YETUKLIK VA AXLOQIY MEZONLARNING ANAMGIYATI	95
S. Z. Jabborova. OILADA BOLALARNI MILLIY QADRIYATLAR VOSITASIDA AXLOQIY TARBIYALASH	97
H. A. Rahimova. МИЛЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТ	99
О. Ш. Ахмадов, П. Пиримова, М. Абдурасулова. БУХОРО МУТАФФАККИРИ АҲМАД Донишнинг Таълим – тарбияни ривожлантиришдаги саъийи ХАРАКАТЛАРИ	100
D. Ш. Баратова. РОЛЬ СЕМЬИ В ОБЩЕСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ	105
A. M. Nazarov, M. B. Nusratova. СПОРТЧИЛАРДАГИ ЎЗИГА ХОС ПСИХОЛОГИК МЕХАНИЗМЛАР	106
G. Qurbonova. МАКТАВГАСНА YOSHDAGI BOLALARDA BAG'RIKENGLIKNI SHAKLLANTIRISH	108
H. Z. Zhumaev. АГРЕССИЯ ПЕДАГОГА, ФОРМА ПРОЯВЛЕНИЙ И ОСНОВНЫЕ ТИПЫ	110
H. B. Ismatova. OILADA SOG'LOM MUХIT VA SOG'LOM BOLA ТАРБИЯСИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	111
G. G' Habibova. DUNYOQARASH SHAKLLARI VA ULAR ORASIDAGI ALOQADORLIKNING INSON AXLOQIY KAMOLOTIDAGI O'RNI	114
D. B. Rahmonova. ЖИЗНЕННЫЕ СТРАТЕГИИ И ХАРАКТЕРНЫЕ ПРИЗНАКИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	116
G. P. Sharopova. БУЛАЖАК БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИ КАСБИЙ МАҲОРАТИНИ ОШИРИШ МУАММОЛАРИ	118
У. М. Рўзиев. ЭР -ХОТИН МУНОСАБАТЛАРИДА МУАММОЛИ ВАЗИЯТЛАР ВА УЛАРИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ	120
D. D. Elova. TAJRIBA STANSIYASI, TAJRIBA MAYDONLARI VA TAJRIBA UCHASTKALARINING TURKISTONDA YANGI TEXNIKANI TARQATISHDAGI O'RNI.....	122